

Ekonomisk kommentar

Matchningen på den svenska arbetsmarknaden

Iida Häkkinen Skans och Pernilla Wasén

NR 1 2025, 13 januari

Matchningen på den svenska arbetsmarknaden

I denna ekonomiska kommentar analyserar vi hur matchningen på den svenska arbetsmarknaden har förändrats sedan början av 2000-talet enligt olika indikatorer och skattningar.¹ Hur väl matchningen av arbetslösa och lediga jobb fungerar påverkar jämviktsarbetslösheten och därmed bedömningen av hur mycket lediga resurser som finns i ekonomin. Resursutnyttjandet påverkar i sin tur lönetrycket och inflationen och är därför viktigt för penningpolitiken.

Resultaten av analysen visar att matchningen först försämrades efter finanskrisen och sedan även i samband med pandemin. Det är vanligt att matchningen försämras i samband med kriser, men att den inte återhämtat sig efter kriserna hänger samman med att sammansättningen av de arbetslösa har förändrats. Sedan mitten av 2000-talet har antalet utrikes födda ökat relativt mycket, till följd av ett stort inflöde av flyktingar och deras anhöriga. I genomsnitt tar det lång tid för dessa grupper att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden, vilket påverkar den totala matchningseffektiviteten. De senaste åren har matchningen återhämtat sig något, vilket återspeglas i att jobbchanserna för utrikes födda har stigit. Matchningseffektiviteten är dock fortfarande sämre än vad den var före finanskrisen och arbetslösheten bland utrikes födda är fortsatt på en hög nivå.

Författare: Iida Häkkinen Skans och Pernilla Wasén, verksamma vid Avdelningen för penningpolitik²

¹ Ekonomiska kommentarer är korta analyser om relevanta frågor för Riksbanken. Den kan författas av både enskilda direktionsledamöter och medarbetare på Riksbanken. Medarbetares kommentarer godkänns av avdelningschef medan direktionsledamöterna själva ansvarar för innehållet i sina kommentarer.

² Tack till Mikael Apel, Vesna Corbo, Charlotta Edler, Mattias Erlandsson, Caroline Flodberg, Christina Håkanson, Jens Iversen, Tanja Lind och Anders Vredin för värdefulla synpunkter och kommentarer.

Vad är matchning?

Med matchning avses hur effektivt utbudet av och efterfrågan på arbetskraft möts på arbetsmarknaden. I denna ekonomiska kommentar analyseras hur väl matchningen mellan arbetslösa och lediga jobb fungerar på den svenska arbetsmarknaden.³

Eftersom det tar tid för arbets sökande och arbetsgivare att hitta varandra, finns det samtidigt både arbetslösa och lediga jobb. Matchningseffektiviteten påverkas av konjunkturläget, men även av institutionella faktorer, exempelvis hur väl utbildningssystemet fungerar och hur arbetslöshetsförsäkringen är utformad. Matchningen är mer effektiv om de arbetslösa har den utbildning och erfarenhet som efterfrågas av arbetsgivarna, och om arbetskraften är rörlig både yrkesmässigt och geografiskt.

Förbättrad matchningseffektivitet bidrar till kortare arbetslöshetstider, och därmed till lägre jämviktsarbetslöshet.⁴ Det innebär att den potentiella sysselsättningen och produktionen i ekonomin blir högre. På motsvarande sätt leder försämrad matchningseffektivitet till längre arbetslöshetstider, högre jämviktsarbetslöshet och lägre potentiell sysselsättning och produktion. Ett tecken på dålig matchningseffektivitet är att arbetslösheten är hög, samtidigt som det finns många lediga jobb på arbetsmarknaden. Ett annat tecken är att arbetsgivare har svårt att rekrytera personer med rätt kompetens.

Matchningseffektiviteten på arbetsmarknaden kan inte mätas direkt, men den kan bedömas med hjälp av olika indikatorer och skattningar baserade på antalet vakanser, arbetslösa och de arbetslösas jobbchans.

Beveridgekurvan – en illustration av matchningen

Ett vanligt sätt att beskriva effektiviteten i matchningen är den så kallade Beveridgekurvan, som relaterar arbetslösheten till vakansgraden (se diagram 1).⁵ Normalt finns det ett negativt samband mellan vakanser och arbetslöshet. I en högkonjunktur stiger vakansgraden och arbetslösheten sjunker, och i en lågkonjunktur minskar vakansgraden och arbetslösheten stiger. En rörelse längs med Beveridgekurvan brukar tolkas

³ Utöver antalet matchningar på arbetsmarknaden, det vill säga matchningseffektiviteten, är också matchningskvaliteten viktig för en välfungerande arbetsmarknad. God matchningskvalitet innebär att de sysselsatta har jobb där deras förmågor används på bästa sätt. Matchningskvalitet är svår att mäta. I forskningslitteraturen används ofta anställningens varaktighet och löneutveckling som mått på matchningskvalitet. Om matchningskvaliteten är hög, kommer den anställde vara kvar länge på sitt jobb och få god löneutveckling. Studier om matchningskvalitet kräver individdata och analyseras inte i denna ekonomiska kommentar. Se exempelvis Fredriksson m.fl. (2018) och Corragio m.fl. (2023) för forskning om matchningskvalitet med svenska data. Se även Håkanson (2014) för tidigare skattningar av matchningseffektivitet och Böhlmark och Waisman (2024) för analys om matchningseffektivitet 1992–2022 med hjälp av Arbetsförmedlingens data.

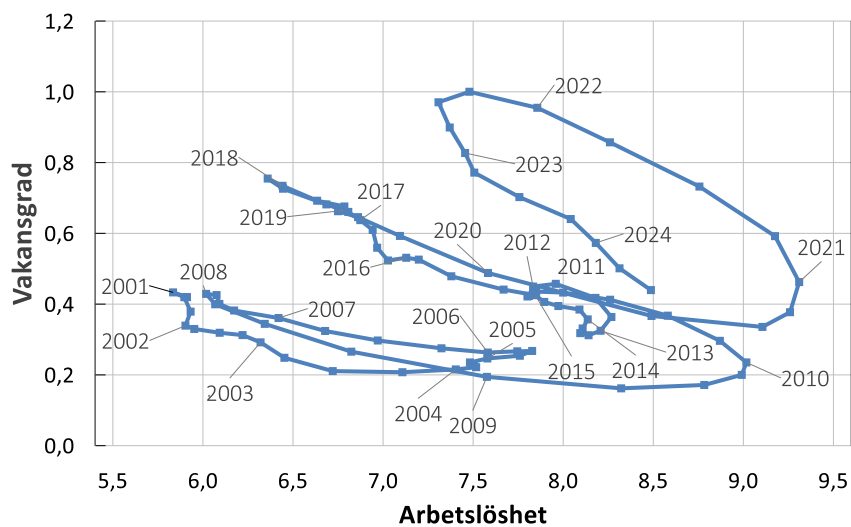
⁴ Jämviktsarbetslöshet är den nivå på arbetslöshet som bedöms vara möjlig att uppnå med rådande institutionella förhållanden, utan att ekonomin i övrigt hamnar i obalans. Nivån kan variera över tid.

⁵ Vakanser är lediga jobb som är obemannade och kan tillträdas omedelbart. Vakansgraden är antalet vakanser i förhållande till antalet personer i arbetskraften.

som konjunkturella variationer, medan ett skift utåt (inåt) kan indikera att matchningen har försämrats (förbättrats). Ett skift kan dock också vara en del av ett konjunkturellt förlopp, där Beveridgekurvan bildar en loop utåt eller inåt, men sedan återvänder till det gamla sambandet. Hur snabbt den återvänder beror på hur persistent förändringen i arbetslösheten är efter en kris. Vid hög persistens tar det längre tid innan matchningen återgår till samma nivå som före krisen.

I Sverige syns två tydliga skift utåt i Beveridgekurvan, efter finanskrisen 2009 och i samband med pandemin 2020 (se diagram 1).⁶ Sedan 2022 har Beveridgekurvan rört sig inåt igen, och den har nästan återvänt till det samband som gällde före pandemin.⁷

Diagram 1. Beveridgekurvan 2001–2024

Anm. Arbetslöshet i procent av arbetskraften. Vakansgraden är definierad som antalet vakanser i förhållande till antalet personer i arbetskraften. SCB:s konjunkturstatistik över vakanser upphörde det första kvartalet 2024. Vakanser för det andra och tredje kvartalet 2024 har skrivits fram med hjälp av trenden för Arbetsförmedlingens nyanmälda lediga jobb.

Källor: SCB och Riksbanken.

Skiften utåt i Beveridgekurvan förklaras av kriser och förändrad sammansättning av de arbetslösa

Det är naturligt att matchningen försämras i samband med en djup kris, men att matchningen inte återhämtat sig efter kriserna beror i huvudsak på förändringar i sammansättningen av de arbetslösa. Grupper med lägre jobbchanser, exempelvis flyktingar och deras anhöriga, ökade relativt mycket i Sverige från mitten av 2000-talet fram till pandemin (se diagram 2). Många i dessa grupper saknar initialt flera av

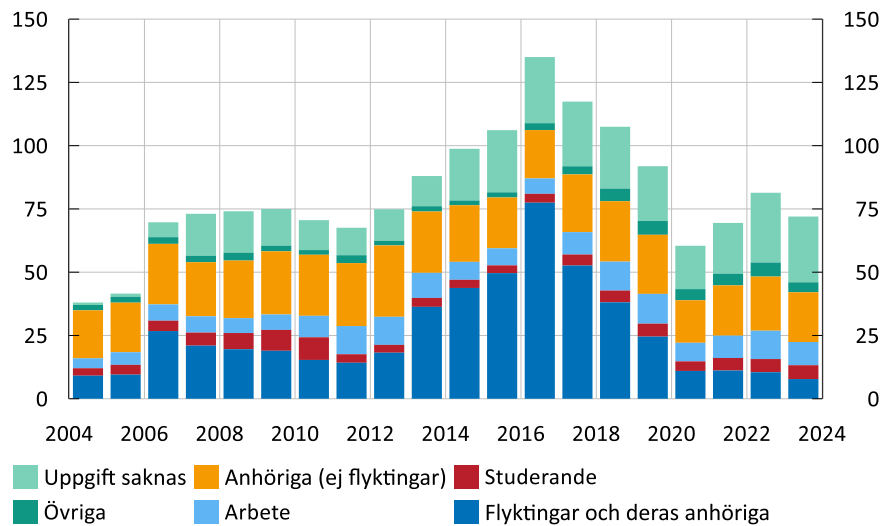
⁶ Beveridgekurvan visar liknande rörelser om man använder Arbetsförmedlingens data i stället för SCB:s data.

⁷ Utvecklingen efter första kvartalet 2024 ska dock tolkas med försiktighet eftersom SCB:s konjunkturstatistik över vakanser har upphört och vakanser för det andra och tredje kvartalet 2024 har här skrivits fram med hjälp av trenden för Arbetsförmedlingens nyanmälda lediga jobb, vilken historiskt har haft stark korrelation med vakanserna.

de färdigheter som behövs för att snabbt ta sig in på den svenska arbetsmarknaden, exempelvis kunskaper i svenska, relevant utbildning och arbetsrelaterade nätverk. Andelen jobb som inte kräver någon specifik utbildning är låg på den svenska arbetsmarknaden och har dessutom minskat över tid, samtidigt som andelen personer som har högst förgymnasial utbildning har ökat bland de arbetslösa (se diagram 3). Dessutom är de lägsta lönerna relativt höga i Sverige. För många utrikes födda tar det tid att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden.⁸ Därför minskar också den aggregerade matchningseffektiviteten under en ganska lång tid efter ett stort inflöde av invandrare med låga jobbchanser. När de varit längre Sverige och etablerat sig på arbetsmarknaden, borde matchningseffektiviteten återhämta sig.

Diagram 2. Invandring uppdelat på grund för bosättning

Tusentals personer

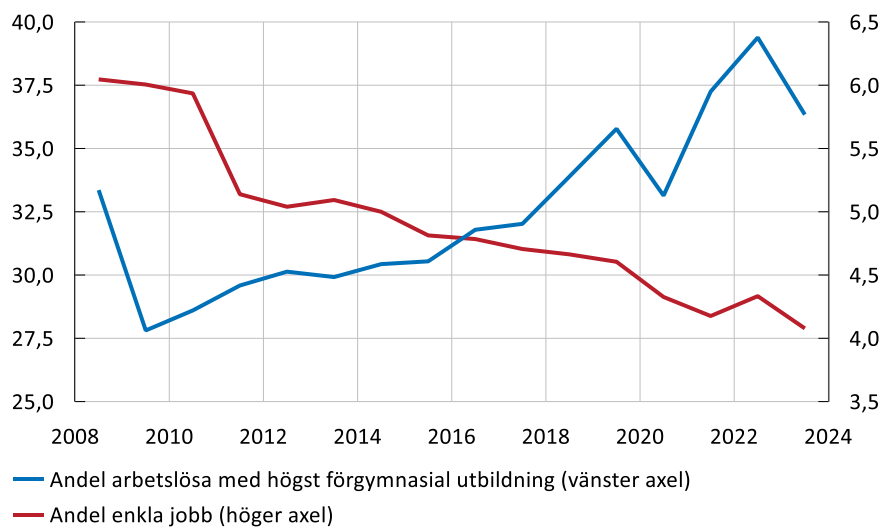
Anm. Avser folkbokförda personer som invandrat till Sverige, exklusive medborgare i Norden. Uppgift saknas för personer som inte behöver uppehållstillstånd eller där Migrationsverket inte registrerat sådant. Från 2014 och framåt behöver medborgare i EU-länder inte registrera sig hos Migrationsverket och ingår därmed i gruppen där uppgift saknas.

Källa: SCB.

⁸ Bland kommunmottagna flyktingar och deras anhöriga som kom till Sverige 2014–2018 var 15–20 procent sysselsatta efter ett år och ungefär hälften sysselsatta efter 4 år.

Diagram 3. Andelen enkla jobb och arbetslösa med låg utbildning

Procent av alla arbetslösa respektive alla sysselsatta

Anm. Enkla jobb är jobb utan krav på utbildning, vilket innebär att inträdeskraven är relativt låga.

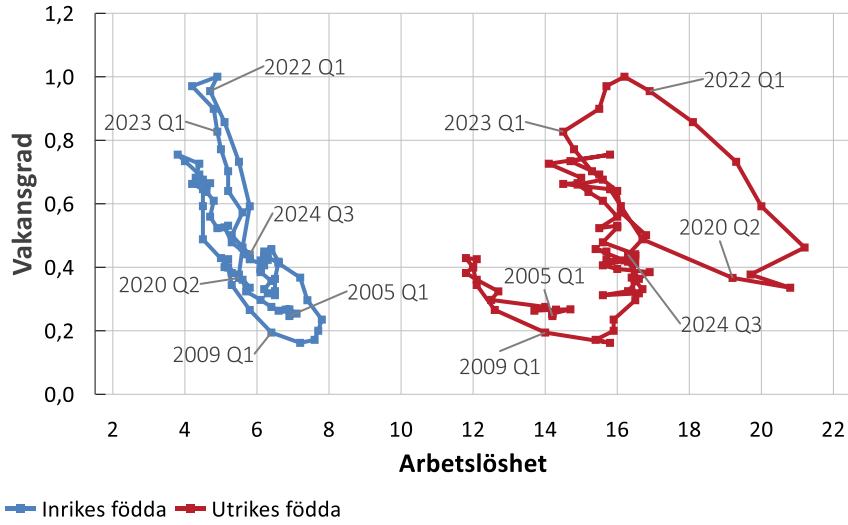
Källor: Eurostat och SCB.

Den försämrade matchningen över tid beror i huvudsak på förändringar i sammansättningen av de utrikes födda. Detta kan illustreras genom att rita Beveridgekurvan separat för inrikes och utrikes födda (se diagram 4).⁹ Beveridgekurvan för utrikes födda skiftade utåt 2009 och 2020. En sannolik förklaring till skiftet utåt i samband med pandemin är att branscher som sysselsätter många utrikes födda, exempelvis hotell- och restaurangbranschen, drabbades särskilt hårt av pandemirestriktionerna. Detta medförde att arbetslösheten bland utrikes födda ökade mer än bland inrikes födda (se diagram 5).

Bland inrikes födda syns inga liknande skift i matchningseffektiviteten, utan förändringarna ser ut att vara konjunkturella rörelser längs med kurvan. Diagram 4 visar också att Beveridgekurvan för både inrikes och utrikes födda det tredje kvartalet 2024 har återgått till det samband som gällde före pandemin, när persistenseffekter efter pandemin har klingat av. Matchningen bland utrikes födda har därmed blivit bättre under de senaste åren. Att den totala Beveridgekurvan i diagram 1 fortsatt visar något sämre matchning än åren före pandemin beror på att utrikes födda idag utgör en något större andel av den totala arbetslösheten. Det är troligt att Beveridgekurvan dessutom påverkas av det svaga konjunkturläget, och att den kan komma att röra sig inåt när konjunkturen förbättras.

⁹ Det är inte möjligt att dela upp vakanserna för inrikes och utrikes födda, vakansgraden avser därför alla vakanser delat med den totala arbetskraften.

Diagram 4. Beveridgekurvan 2005–2024 uppdelat på inrikes och utrikes födda

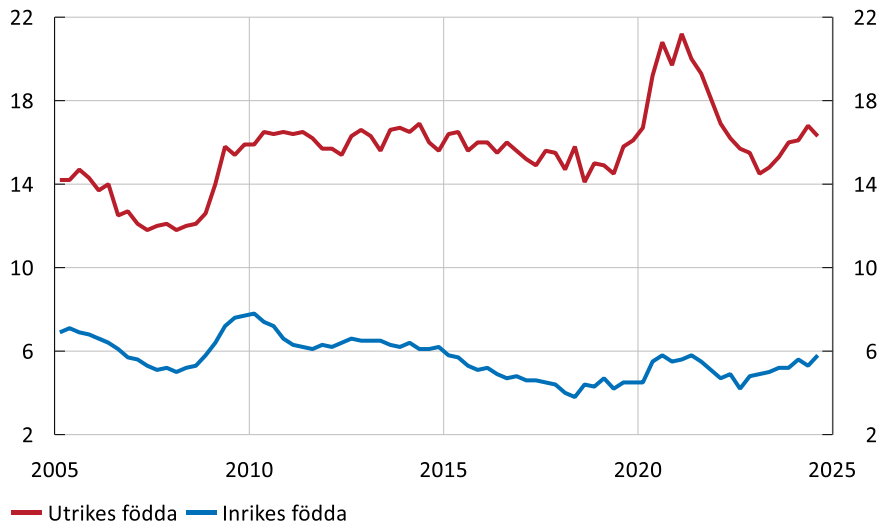

Anm. Arbetslöshet i procent av arbetskraften i respektive grupp. Vakansgraden är definierad som antalet vakanser i förhållande till arbetskraften. SCB:s konjunkturstatistik över vakanser upphörde det första kvartalet 2024. Vakanser för det andra och tredje kvartalet 2024 har skrivits fram med hjälp av trenden för Arbetsförmedlingens nyanmälda lediga jobb, vilken historiskt har haft hög korrelation med vakanserna.

Källor: SCB och Riksbanken.

Diagram 5. Arbetslöshet bland inrikes och utrikes födda, 15–74 år

Procent av arbetskraften

Källa: SCB.

Skattad matchningsfunktion – jobbchansen varierar med konjunkturläget

Ett annat sätt att mäta matchningseffektivitet är att skatta ett samband mellan den aggregerade jobbchansen och arbetsmarknadsläget.¹⁰ Den aggregerade jobbchansen definieras här som andelen arbetslösa som går från arbetslöshet till sysselsättning under ett kvartal. Arbetsmarknadsläget definieras som antalet vakanser i förhållande till antalet arbetslösa i föregående kvartal.

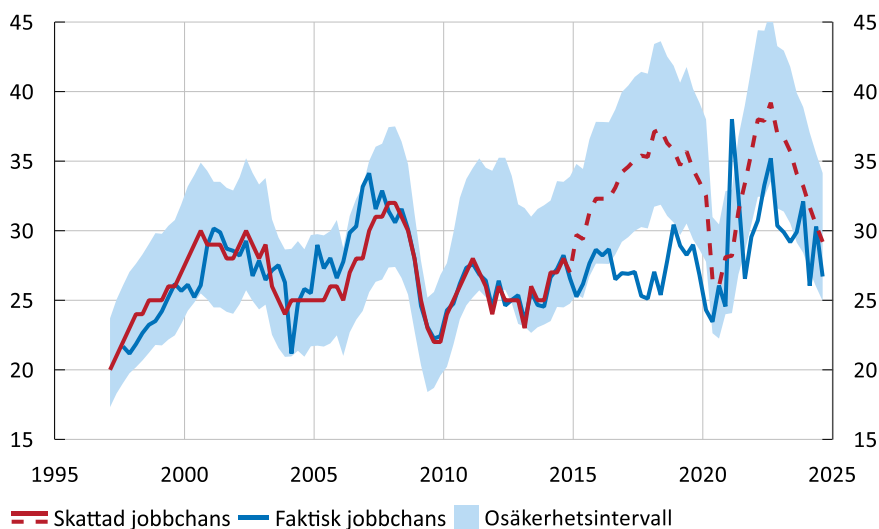
Diagram 6 visar en skattning på hur sambandet mellan jobbchansen och arbetsmarknadsläget har sett ut historiskt (röd linje), från 1997 till 2014, och därefter en modellprognos för hur jobbchansen skulle ha sett ut om den hade följt detta historiska samband (röd streckad linje).¹¹ Diagrammet visar att den förväntade jobbchansen varierar med konjunkturläget. De arbetslösa har mycket större sannolikhet att hitta sysselsättning i högkonjunkturer än i lågkonjunkturer. Diagrammet visar också att den faktiska jobbchansen (blå linje) var betydligt lägre än modellprognosen mellan tredje kvartalet 2016 och första kvartalet 2020. Därefter har den faktiska jobbchansen varit volatil, men i stort sett i linje med vad som ges av det historiska sambandet med arbetsmarknadsläget. Matchningsfunktionen visar därmed att matchningseffektiviteten var låg under en längre period, men att den har återhämtat sig de senaste åren.

¹⁰ Den skattade modellen är $\ln(M_t/U_t) = a + b \cdot \ln(V_{t-1}/U_{t-1}) + \varepsilon_t$ där M är antalet matchningar, U är antalet arbetslösa och V är antalet vakanser. Modellen visar alltså hur den aggregerade jobbchansen (antalet matchningar i förhållande till antalet arbetslösa) förklaras av arbetsmarknadsläget (antalet vakanser i förhållande till antalet arbetslösa i föregående period). Modellen är skattad med kvartalsdata för perioden 1997–2014, därefter görs en prognos på jobbchansen 2015–2024 där jobbchansen antas följa det historiska sambandet med arbetsmarknadsläget. Modellen antar att matchningsfunktionen är konstant över tid, det vill säga all variation i jobbchansen drivs av fluktuationer i vakanser och arbetslöshet, och att matchningen sker slumpmässigt.

¹¹ Efter 2014 var flyktingmottagandet mycket högt under några år, vilket ledde till att inflödet till arbetsmarknaden av grupper med låga jobbchanser var ovanligt högt. Detta innebär sämre matchningseffektivitet per definition. Om man inkluderar den senare tidsperioden i skattningen ger modellskattningen mycket lägre förväntad jobbchans. Vi har valt att skatta det historiska sambandet för perioden 1997–2014, eftersom syftet med analysen delvis är att se om matchningseffektiviteten har återgått till det historiska sambandet som gällde före den stora flyktingkrisen 2015.

Diagram 6. Matchningsfunktion 1997–2024

Jobbchans, procent

Anm. Matchningsfunktionen är skattad med data för perioden 1997–2014. Därefter visar den röda streckade linjen en modellprognos på jobbchansen där den antas följa det historiska sambandet med arbetsmarknadsläget. Den blå linjen visar den faktiska jobbchansen. SCB:s konjunkturstatistik över vakanser upphörde det första kvartalet 2024. Vakanser för det andra och tredje kvartalet 2024 har skrivits fram med hjälp av trenden för Arbetsförmedlingens nyanmälda lediga jobb, vilken har historiskt haft hög korrelation med vakanserna.

Källor: SCB och Riksbanken.

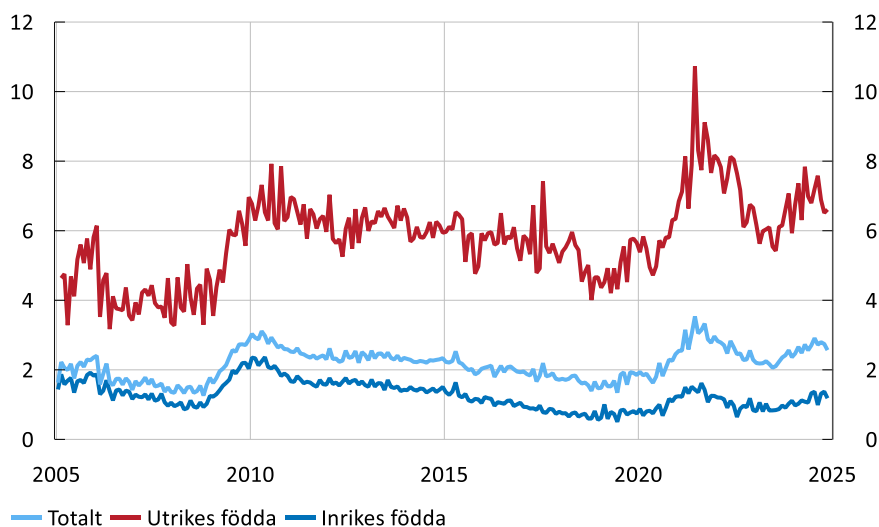
Andra indikatorer ger en blandad bild av matchningen

Hög arbetslöshet tyder på dålig matchning

Trots att både Beveridgekurvan och matchningsfunktionen tyder på att matchningen har förbättrats något de senaste åren, är arbetslösheten bland utrikes födda fortsatt hög (se diagram 5). Dessutom har inte långtidsarbetslösheten bland utrikes födda (som steg kraftigt under pandemin) återhämtat sig, utan har istället stigit igen det senaste året (se diagram 7).

Diagram 7. Arbetslösa längre än 27 veckor, 15–74 år

Procent av arbetskraften

Anm. Serierna är säsongrensade av Riksbanken.

Källor: SCB och Riksbanken.

En viktig förklaring till att arbetslösheten bland utrikes födda fortsatt är hög är att arbetskraftsdeltagandet har ökat kraftigt (se diagram 8).¹² Bakom ökningen ligger många strukturella förändringar på arbetsmarknaden, till exempel finanspolitiska reformer som inneburit större ekonomiska incitament att delta i arbetskraften.¹³ Det har således tillkommit nya personer i arbetskraften och i gruppen arbetssökande, vilket håller upp arbetslöshetsnivån.¹⁴ En annan förklaring till den ökade arbetslösheten är att konjunkturläget har försämrats, vilket också är en viktig förklaring till den ökade långtidsarbetslösheten.

Kraftigt ökad sysselsättningsgrad bland utrikes födda tyder på förbättrad matchning sedan pandemin

Ett tecken på att matchningen kan ha förbättrats även om arbetslösheten och långtidsarbetslösheten förblivit höga är att sysselsättningsgraden bland utrikes födda stigit

¹² Att arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda är högre än bland inrikes födda i åldersgruppen 15–74 år beror på att utrikes födda har en annan åldersfördelning med färre personer som är äldre än 65 år. Personer äldre än 65 år har i genomsnitt ett lågt arbetskraftsdeltagande, vilket gör att arbetskraftsdeltagande för inrikes födda i åldersgruppen 15–74 år blir lägre än för utrikes födda. I åldersgruppen 25–54 år är arbetskraftsdeltagandet bland inrikes födda 3 procentenheter högre än bland utrikes födda. Det tredje kvartalet 2024 var arbetskraftsdeltagandet i åldersgruppen 25–54 år 93 procent bland inrikes födda, och 90 procent bland utrikes födda.

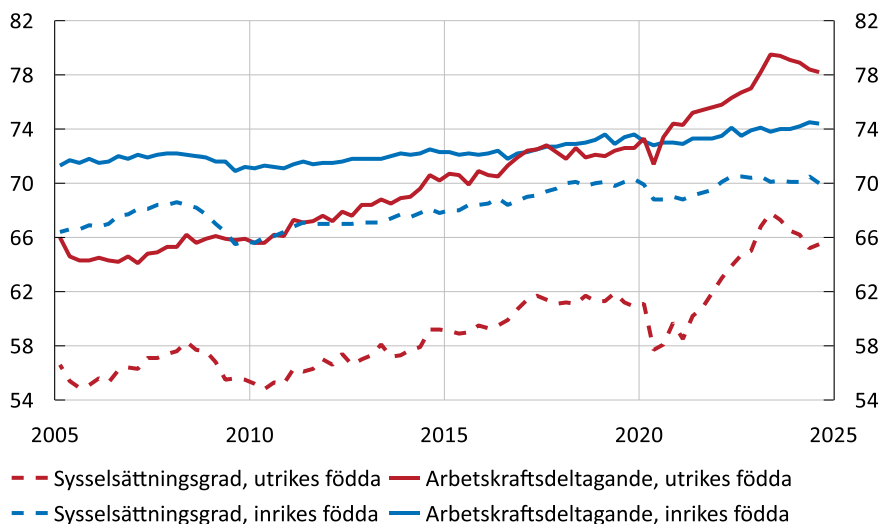
¹³ Exempel på sådana reformer är jobbskatteavdraget och förändringar i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen samt i ålderspensionssystemet. Utrikes födda har också påverkats av riktade reformer som syftar till att öka integrationen på arbetsmarknaden. Exempelvis blev det större arbetsmarknadsfokus när huvudansvaret för integrationen av nyanlända flyktingar flyttades från kommunerna till Arbetsförmedlingen 2011. Många kommuner har också börjat ställa krav på att personer som får försörjningsstöd ska vara inskrivna hos Arbetsförmedlingen.

¹⁴ Till viss del kan detta också bero på de förändringar som gjordes i SCB:s Arbetskraftsundersökningar (AKU) i januari 2021. Efter förändringarna tycks AKU fånga fler arbetslösa än tidigare, framför allt bland unga.

kraftigt efter pandemin (se diagram 8). Trots en viss nedgång det senaste året är sysselsättningsgraden bland utrikes födda nästan 4 procentenheter högre än före pandemin. Den senaste tidens svaga reallöneutveckling har sannolikt hållit uppe efterfrågan på arbetskraft.

Diagram 8. Arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad bland inrikes och utrikes födda, 15–74 år

Procent av befolkningen i respektive grupp

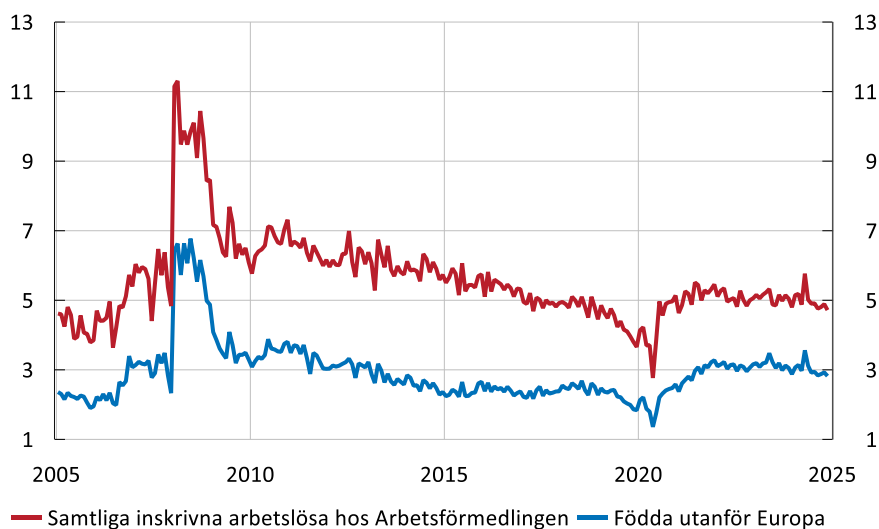

Källa: SCB.

SCB publicerar inte jobbchanser för inrikes och utrikes födda i AKU, men Arbetsförmedlingens data för inskrivna arbetslösa visar att jobbchanserna för personer födda utanför Europa nu är på en högre nivå än före pandemin (se diagram 9). Nivån är dock fortsatt lägre än för samtliga inskrivna.

Diagram 9. Jobbchanser för inskrivna arbetslösa hos Arbetsförmedlingen

Procent av inskrivna arbetslösa

Anm. Jobbchansen är andelen inskrivna arbetslösa som fått subventionerat eller osubventionerat jobb under månaden.

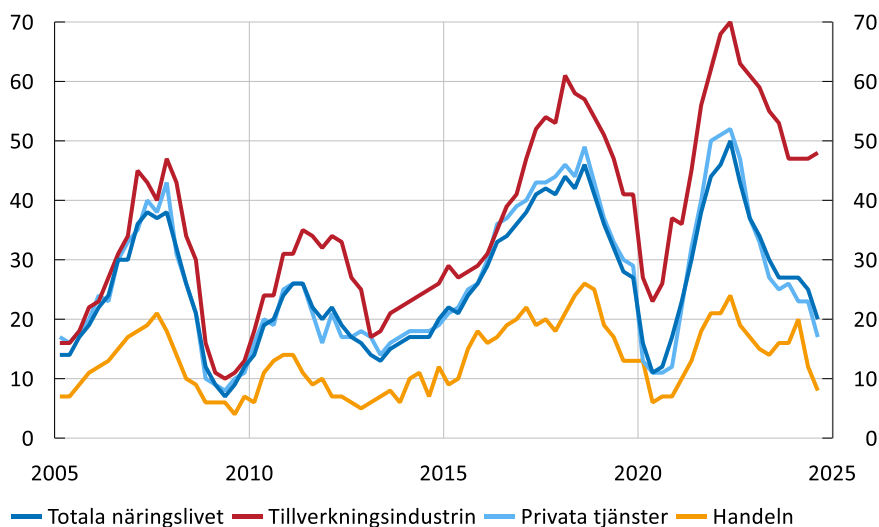
Källa: Arbetsförmedlingen.

Tyder lägre brist på arbetskraft på minskade matchningsproblem?

Ett annat tecken på matchningsproblem är om bristen på arbetskraft är hög samtidigt som det finns många arbetslösa. Bristen på arbetskraft har varit mycket hög, men har sedan det andra halvåret 2022 minskat inom många branscher (se diagram 10). Detta skulle kunna tyda på minskade matchningsproblem. Men lägre brist på arbetskraft beror troligen delvis på det svaga konjunkturläget, och det finns en risk att bristen på arbetskraft åter stiger när konjunkturer förbättras. Dessutom är bristen på arbetskraft fortsatt relativt hög inom tillverkningsindustrin.

Diagram 10. Brist på arbetskraft i olika branscher

Procent

Anm. Andelen företag som svarar ja på frågan om de upplevt brist på arbetskraft.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Slutsatser

Beveridgekurvan visar att matchningen mellan arbetslösa och lediga jobb på den svenska arbetsmarknaden försämrades både efter finanskrisen 2009 och i samband med pandemin 2020. Det är vanligt att matchningen försämras i samband med kriser. Men att den inte återhämtat sig efter kriserna kan till stor del förklaras av att sammansättningen av de arbetslösa förändrades till följd av stor flykting- och anhöriginvandring, från mitten av 2000-talet fram till pandemin. Enligt Beveridgekurvan har matchningen under de senaste åren återhämtat sig något, om än inte riktigt till samma nivå som gällde åren före pandemin. Detta beror på att utrikes födda idag utgör en något större andel av den totala arbetslösheten, och att de i genomsnitt har lägre jobbchanser. Den skattade matchningsfunktionen visar att jobbchansen för de arbetslösa nu i stort sett har återgått till det historiska sambandet med arbetsmarknadsläget, efter en utdragen period med sämre matchning. Det bidrar till lägre jämviktsarbetslöshet.

Att de senaste årens förbättrade matchning inte syns i arbetslösheten beror dels på konjunkturläget, dels på ett ökat inflöde i arbetskraften och därmed ett högre arbetskraftsdeltagande. Samtidigt som arbetslösheten är hög är också sysselsättningsgraden på en hög nivå. Trots en viss nedgång det senaste året är sysselsättningsgraden bland utrikes födda tydligt högre än före pandemin. Att enbart fokusera på arbetslösheten ger därför en allt för dyster bild av den svenska arbetsmarknaden i allmänhet och av utrikes föddas situation på arbetsmarknaden i synnerhet. Matchningen varierar med konjunkturläget och det finns skäl att tro att den kommer att fortsätta att förbättras när konjunkturen vänder.

Referenser

Böhlmark, Anders och Gisela Waisman (2024), "Hur effektiv är matchningen av arbetslösa till jobb?", *Analys* 2024:2, Arbetsförmedlingen.

Corragio, Luca, Marco Pagano, Annalisa Scognamiglio och Joacim Tåg (2022), "JAQ of All Trades: Job Mismatch, Firm Productivity and Managerial Quality", IFN Working Paper No. 1427, Institutet för Näringslivsforskning.

Fredriksson, Peter, Lena Hensvik och Oskar Nordström Skans (2018), "Mismatch of Talent: Evidence on Match Quality, Entry Wages, and Job Mobility", *American Economic Review*, 108 (11): 3303–38.

Håkanson, Christina (2014), "En tudelad arbetsmarknad – om matchningen på den svenska arbetsmarknaden efter den ekonomiska krisen", *Penning- och valutapolitik* 2014:2, Sveriges riksbank.

SVERIGES RIKSBANK

Tel 08 - 787 00 00

registratorn@riksbank.se

www.riksbank.se

PRODUKTION SVERIGES RIKSBANK